

MAGÁNBIZTONSÁG, RENDÉSZET, RENDVÉDELEM

A címben szereplő hármas tagolással egy olyan problémakört igyekeztünk megvilágítani, mely a szakterülettel foglalkozók számára ismert. A magánbiztonság kifejezés egy meglehetősen pontosan körülhatárolható tevékenységi kört, szolgáltatást és a szolgáltatások körét, valamint az azokat rendező normarendszert jelöl. A rendvédelem kifejezés alá tartozó tevékenység is hasonlóképpen pontosan tisztázható. Az egyedüli problémát a rendészet jelenti. Nagyon sok olyan munkatevékenység, vagy munkakör akad, melyet nem sorolhatunk sem a magánbiztonság, sem az állami rendvédelem körébe, és amely jelenleg mind a tevékenység mind a tevékenység végzéséhez szükséges szakmai képesítések tekintetében részben, vagy egészében szabályozatlan!

A rendszerváltás előtt hosszú ideig a klasszikus üzemrendészeti tevékenység végzéséről jól körülhatárolt szabályozás gondoskodott. Az üzemrendészeti szervek létrehozásáról, tevékenységéről a 14/1960 (III.24) számú Kormányrendelet, valamint a 2027/1960 (III.24) számú Kormányhatározat rendelkezett. Az üzemrendészeti szervek létrehozásáról szóló Kormányrendelet előírta, hogy azokban az üzemekben, vállalatoknál, ipari szövetkezetekben... stb. ahol a társadalmi tulajdon védelme azt megkívánta, üzemrendészeti szervet kellett létrehozni. A Kormányrendelet értelmében az üzemrendészeti szerv felállításának szükségességét a vállalat felett felügyeletet gyakorló miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője), illetve fővárosi, megyei, megyei városi tanács elnöke állapította meg.

Az üzemrendészeti szerv tagjainak jogállását a Kormányrendelet az alábbiakban szabályozta. Ennek megfelelően e szervezet tagja csak büntetlen és fedhetetlen előéletű felnőtt korú személy lehetett. Az üzemrendészeti szerv tagjait szolgálatellátásuk közben fokozott büntetőjogi védelem illette meg. Az üzemrendészeti szervek feladatai igen széles területet fogtak át. Alapfeladatuk volt a társadalmi tulajdon, az adott vállalat, intézmény, illetve a vállalati, intézményi dolgozók személyi tulajdonának védelme, megóvása, az öltözői lopások megakadályozása. Közre kellett működniük a vállalat, intézmény általános rendjének és biztonságának, ezen belül a munkafegyelem fenntartásában. Folyamatos tájékoztatási kötelezettsége volt az üzemrendészetnek a vállalat, intézmény igazgatója, valamint a felügyeletet gyakorló minisztérium üzemrendészeti szerve felé. Emellett tájékoztatnia kellett a területileg illetékes rendőri szerveket a vállalat, intézmény belső, valamint környezetének bűnügyi helyzetéről. Az üzemrendészeti szerv vezetőjének feladata a polgári fegyveres őrség, a kapuszolgalat, az éjjeliőrök a motozók, kísérők és a tárgyőrzők, továbbá az alá beosztott különböző munkaköröket betöltő előadók munkájának irányítása és felügyelete volt.

A fenti jogszabályok ártértékelése és az üzemrendészeti tevékenység újraszabályozása történt meg a 6/1988 (II.12.) számú a közületi szervek rendészeti tevékenységéről szóló MT rendelet kiadásával. A Minisztertanácsi rendelet a rendszerváltást túlélte, azonban a 199/1999.(XII.21.) Kormányrendelet az 1998. évi IV. törvényben kapott felhatalmazás alapján a 6/1988 (II.12. MT rendeletet hatályon kívül

helyezte. Ettől az időponttól kezdve gyakorlatilag az állami rendészeti tevékenység, vagy más néven üzemrendészet megszűnt és helyébe lépett a magánbiztonsági ágazatról szóló első Törvényi szabályozás. Ez az új helyzet teljesen megváltoztatta a hazai üzemrendészeti tevékenységet, mivel a korábbi állami monopóliumból piaci alapokra helyezte az üzemrendészeti, mai nevén a biztonsági tevékenységet.

A vállalati, intézményi körök gyakorlatilag két választási lehetősége maradt, annak érdekében, hogy belső védelmét jogszabályi alapokon nyugvó a rendvédelemtől független szervezetekkel oldja meg. A többség az 1998. évi IV. törvény alapján a magánbiztonsági ágazatot, mint szolgáltatást vásárolta meg belső biztonságának szavatolására. Egy szűkebb kör viszont jogszabályi (1997. évi CLIX törvény) kötelezettség alapján fegyveres biztonsági őrség működtetésére volt kötelezett. Ez azonban nem zárta ki, hogy a mai napig akár vegyes formában is alkalmazza a két szervezetet védelmének szavatolása érdekében. Ez a helyzet azt eredményezte, hogy törvényes keretek között, jogszabályi felhatalmazás alapján más lehetősége nem maradt azoknak a vállalatoknak és intézményeknek, melyek nem voltak fegyveres biztonsági őrség működtetésére kötelezettek. Ugyanakkor semmi nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy bármely vállalat és intézmény úgy döntsön, hogy belső „rendészetet” alkalmazzon. Jogszabály ezt nem tiltotta. Azonban a szakmai és képesítési követelmények tekintetében már ellentmondások keletkeztek.

Egyik megoldási lehetősége volt az intézménynek, hogy beiskolázta a korábbi alkalmazottját vagyoni tanfolyamra. Egy másik lehetőség, mely jogszabályi felhatalmazáson alapult, elismerte bizonyos feltételek fennállása esetén a korábbi rendészeti végzettséget vagyoni képesítésnek. Harmadik megoldásként az intézmény a „belső rendészetét” tovább foglalkoztatta, munkaszerződésben és munkaköri leírásban rögzített feladatrendszer szerint. Azonban felmerült a kérdés, hogy amennyiben az érintettek a rendészeti-biztonsági munkakört „kvázi” szakképesítés nélkül végzik, úgy azt tehetik-e.

Álláspontunk szerint, mivel az 1998. évi IV. törvény, valamint a jelenleg is többszörösen módosított 2005. évi CXXXIII. törvény a vállalkozás keretében végzett személy és vagyonvédelmi tevékenység feltételeit és végzésének szakmai szabályit rögzíti, az nem vonatkozhat a saját alkalmazásban álló rendészeti-biztonsági feladatokat végző személyekre, tevékenységekre. Bár a módosítások kapcsán a törvény kiterjesztette a vagyonvédelmi tevékenység végzését az egyéb jogviszony kategóriára is (mely lehet akár munkaviszony is), ami lehetőséget ad nem vállalkozás keretében végzendő vagyonvédelmi tevékenység végzésére úgyszintén. Amennyiben ez így van, úgy a tevékenységet vagyoni igazolvány és kamarai nyilvántartásba vétel nélkül is végezhetik.

Nos, így jutunk el ahhoz a kérdéshez, hogy hatósági engedély és kamarai nyilvántartásba vétel nélkül is lehetséges rendészeti-biztonsági tevékenység jogszerű végzése. Csupán egyetlen fontos szempont merül fel, mégpedig az, hogy milyen jogszabály alapján jár el és végzi szakmai munkáját az érintett kör. Vagy polgári jogi szerződés keretei között, mely a jogos önhatalom alapján a tulajdonos átruházott jogkörében eljárva látja el a feladatát, vagy a munkaszerződés keretei között az adott vállalat által alkotott belső szabályzók alapján, vagy pedig alkalmazza a 2005. évi CXXXIII. törvény vagyoniörökre vonatkozó szakmai szabályait. Ezzel elértünk ahhoz a ponthoz, mely jogszerűségében és időszerűségében is megkérdőjelezhetetlenül veti fel, hogy a fegyveres biztonsági őrség és a magánbiztonsági ágazat keretei között végzett, törvényi alapokon nyugvó szakmai tevékenység mellett, a harmadik „ág” a belső rendészet tevékenysége miért nem

szabályozott, és vajon szakmai munkájukat és szakképesítésükre vonatkozó előírásokat miért nem alkották meg a mai napig?

Ennek egyik lehetséges oka az lehet, hogy a magánbiztonsági ágazatról szóló törvény megalkotását megelőzően a jogszabályt előkészítők úgy gondolkodtak, hogy a rendészetekre jövőben már nem lesz igény, tekintettel arra, hogy a magánbiztonság minden tekintetben megoldja a biztonsági kérdéseket. Ezzel csupán az a probléma, hogy alternatíva nélkül kényszerítették bele a vállalatok, intézmények... stb. vezetőit, abba, hogy ha védeni akarták vagyonukat, úgy csak és kizárólag ezt a megoldást választhatták (feltéve, hogy nem FBŐ működtetésére kötelezettek). Egy másik lehetséges ok talán az lehetett, hogy az előző rendszer „csökevényének” tekintették az üzemrendészeteket, melyek nem fognak megfelelni a modern kor kihívásainak.

Az utóbbi évek tapasztalatai azonban azt bizonyították, hogy több helyen már saját alkalmazottakkal látják el a biztonsági feladatokat. Ehhez kapcsolódóan ugyanakkor felmerült a hagyományos rendészetek munkavégzésére és az ott dolgozók szakképesítésére vonatkozó szakmai szabályainak kidolgozása, és a mai kor követelményeinek megfelelő elismertetése.

Ha megvizsgáljuk a rendvédelemtől elkülönült biztonsági tevékenységet végző szervezeteket, úgy jól látható, hogy számos területen a mai napig nincs rendezve a szakképesítés kérdése. Ilyen terület a fegyveres biztonsági őrség, a természetvédelmi és mezői őrszolgálat a hegyőri szolgálat. A szakképesítés kérdése annak ellenére nem került a mai napig megnyugtató módon rendezésre, hogy ezek a szervezetek állami feladatokat hajtanak végre, közhatalmi jogosítványokkal rendelkeznek, közfeladatot ellátó személynek minősülnek és intézkedéseiket indokolt esetben nem csak jogosultak, hanem kötelesek is kikényszeríteni. Ez egy nagyon lényeges különbség, ami a magánbiztonságban dolgozókat nem illeti meg.

Úgy gondoljuk, hogy ezt az ellentmondást szükséges rövid időn belül feloldani és gondoskodni arról, hogy valamennyi magáncégnél rendészeti tevékenységet folytató, valamint az állam, illetve az önkormányzatok érdekében tevékenykedő és törvényi felhatalmazás alapján működő szervezet ne csak „betanított munkás” kategóriában szerepeljen, hanem méltó módon váljon szakképesítetté. Fontos továbbá, hogy a területen tevékenykedő szakemberek által egyértelműen rokon szakterületnek tekintett munkakör végre a szakmai és vizsgakövetelmények szintjén is „rokon szakmaként” kerüljön meghatározásra.

Miért van erre szükség? Azért, mert az egyértelműen vagyonvédelmi, rendfenntartási, ellenőrzési, és adott esetben tűz- és katasztrófavédelmi tevékenység végzésére alkalmazott szakembereink nyilvánvalóan nagyon hasonló, sőt, a legtöbb esetben teljesen azonos munkafolyamatokat végeznek, sok esetben még a munkafolyamatokra vonatkozó normatív szabályzók is azonos jogszabályokon alapulnak!

Portákon be- és kiléptetést hajtanak végre, csomag, jármű átvizsgálást végeznek, szállítmányokat ellenőriznek, fellépnek a belső rendet és biztonságot veszélyeztető cselekményekkel szemben, létesítményeket őriznek, vagyonvédelmi rendszerek működését felügyelik, ellenőrzik a munkafolyamatokra, létesítményekre, vagy éppen az általuk felügyelt területekre vonatkozó szabályzók, jogszabályok érvényesülését és intézkedéseket foganatosítanak annak érdekében, hogy a szabályzókból foglaltak érvényesüljenek. Ennek során személyazonosítást végeznek, személyes adatokat, magán és üzleti titkokat ismernek meg, valamint kezelnek, feljegyzéseket, jelentéseket és jegyzőkönyveket készítenek, melyhez számítástechnikai és híradóeszközöket kezelnek.

Intézkedéseik során a vagyontárgyakat, vagy személyeket fenyegető helyzeteket fel kell ismerniük, azokat a különféle szabályok szerint azonosítani és minősíteni kell, hogy adekvát módon legyenek képesek a fenyegetés elhárítására. Munkavégzésük során alapvető pszichológiai és kommunikációs ismeretek birtokában kell a megfelelő módszertant alkalmazni intézkedéseik során. Az őrzött vagyontárgyak, objektumok, vagy a tevékenységük hatókörében tartózkodó személyek elleni közvetlen fenyegető emberi magatartások ellen, ha kell fizikai erő alkalmazásával is fel kell lépjenek. Ebből következően közelharc alkalmazására is felkészülniük kell lenniük, és amennyiben szükséges, esetenként a támadás elhárítása érdekében különféle eszközöket is fel kell használniuk.

A szabálysértés, vagy bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyeket azonosítani kell, és az arra illetékes hatóságnak át kell adniuk az eljárás lefolytatására, miközben érvényesülniük kell mindazon jogoknak, melyek akár ideiglenes korlátozása is kizárólag a törvényben meghatározott mértékben és módon lehetséges!

Nyilvánvaló tehát, hogy ezeknek a munkafolyamatoknak az elvégzéséhez kiképzett, jogi és szakmai ismeretekben jártas, azokat ellenőrzötten alkalmazni képes – vagyis vizsgát tett – személyzetre van szükség minden munkaterületen. A probléma abból származik, hogy a különféle szakmák és azok a munkakörök, melyek nem minősülnek jelenleg szakmának más és más szakmai és vizsgakövetelmények – illetve azok hiánya – szerint kerültek az OKJ rendszerébe, vagy maradtak ki onnan.

Jelenleg ahhoz, hogy egy vállalatnál alkalmazott rendész vagyonőr lehessen, vagy a mezei őrszolgálat, fegyveres biztonsági őrség tagja, esetleg közterület-felügyelő, vagy büntetés-végrehajtási őr, más és más vizsgákat kell tegyen, miközben előző munkakörében, vagy az ahhoz vezető vizsgákon már elsajátította az ismereteket, azokból vizsgát tett! Nincs meg az átjárás a hasonló „rokon” tevékenységet végző foglalkozási ágak között. Az OKJ modulrendszer pontosan azt a lehetőséget biztosítaná, ami a felesleges redundanciákat kiküszöböli a szakképzés során és biztosíthatná az átmeneteket. Ezeket azonban a legtöbb esetben nem használja ki! Pedig megteremthető lenne a rokon szakmák kijelölése a rendészet-biztonság-rendvédelem szakterületei között, ha erre közös akarat alakulna ki az érdekelteknél! Ennek eredményeképpen folyamatos átmenetek lehetősége lenne biztosított minden munkavállaló számára a különféle munkakörök között. Mint a közelmúlt kormányzati lépéseiből tapasztalható, igény merülhet fel például a megváltozott munkaképesség – vagy életkor elérése - esetén, a rendvédelmi szakterületen dolgozók más munkakörökben való foglalkoztatására. Nézetünk szerint kizárólag akkor van erre lehetőség költséghatékony módon, ha a különféle szakmai képesítéseket „rokonítjuk” és lehetőséget biztosítunk minden munkavállaló számára a felesleges átképzések nélküli változtatásra. Ehhez az kell, hogy tisztázzuk, mely munkakörök, foglalkozások, azok, amelyek rokon szakterületként értelmezhetőek.

Vannak olyan szempontok, melyek a jogalkotási folyamatok okán mutatják a „rokonságot”, mint például az államérdekeinek képviselője a jogszabályok alapján az állam és a polgárai érdekeinek szolgálata országos, vagy önkormányzati szinten. Egy másik szempontrendszer lehet a magánérdekek képviselőjében tevékenykedők felsorolása, ami sajátos módon a hegyőr, mezőőr tekintetében átfedést is mutat az állami feladatok érdekében tevékenykedőkével. Ahhoz, hogy ezeket rokoníthassuk, el kell végezni az alábbiakat:

Tisztázni kell, melyek azok a munkafolyamatok, melyek a rokon szakmaként tekintetekben közös alapmodult képeznek, majd erre az alapmodulra ráépítve különféle

leágazásokat képezhetünk a szakmai specifikációknak megfelelően. Természetesen, a leágazások kialakítása során is lesznek további olyan szakmai ismeretek, melyeket a leágazások során is „rokoníthatunk”.

A biztonsági, rendészeti, és rendvédelmi munkakörökben foglalkoztatott személyzet mindegyikének szakmásváltása és rokon szakterületként való elismerése sok előnnyel járna. Nagyon egyszerű módon, felesleges képzések nélkül válhat a biztonsági őrből rövid ráképzéssel FBŐ, Természetvédelmi őr, vagy akár rendőr és büntetés-végrehajtási őr. Gyorsan lehetne pótolni a munkaerőpiacon jelentkező hiányokat, egyben lehetőséget kapnának mindazok, akik a magasabb követelmények teljesítésére képtelenek, hogy szakképzettségüknek megfelelő munkakörben dolgozzanak tovább. Emelné a szakmák mindegyikének presztízsét és igényt támasztana művelőik között a szakmai képzettségek emelésére. A jelenleg meglehetősen szerteágazó szabályozási rendszert is újra lehetne alkotni ezen szakmai érvek mentén, így a szabályozás is áttekinthetőbbé válna.

Tanulmányunkat, amely a jelenlegi szabályozási rendszer megreformálását célozza azért készítettük, hogy alapja legyen egy reményeink szerint meginduló folyamatnak, ami a biztonság, rendészet és rendvédelem területén dolgozóknak, munkaadóknak egyértelmű előnyökkel szolgálhat. Kérjük ebben minden érintett közreműködését!